

Sygn. akt IV CSK 400/12

POSTANOWIENIE

Dnia 8 listopada 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Dończyk

w sprawie z powództwa T. P.
przeciwko B. Spółce Akcyjnej
o zakazanie immisji, o zadośćuczynienie i o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 8 listopada 2012 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Okręgowego w B.
z dnia 23 lutego 2012 r.,

- 1) odrzuca skargę kasacyjną;**
- 2) zasądza od powoda na rzecz pozwanej kwotę 1217 (tysiąc dwieście siedemnaście) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania przed Sądem Najwyższym.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 23 lutego 2012 r., Sąd Okręgowy w B. w sprawie z powództwa T. P. przeciwko B. S.A. o zakazanie immisji, o zapłatę i zadośćuczynienie na skutek apelacji obu stron od wyroku Sądu Rejonowego z dnia 4 listopada 2011 r. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że w punkcie I: 1) zasądzoną w punkcie I kwotę obniżył do wysokości 15.000 zł, 2) w punkcie II oddalił powództwo o odszkodowanie, 3) w punkcie VI i VII odstąpił od obciążenia powoda kosztami procesu, 4) w punkcie VIII o tyle, że nakazał pobrać na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w B.) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych od pozwanej kwotę 488,93 zł, od powoda kwotę 1955,71 zł (pkt I wyroku); odrzucił apelację powoda w części dotyczącej odszkodowania powyżej kwoty 4.456 zł (pkt II wyroku); oddalił apelację pozwanej i powoda w pozostałym zakresie (pkt III wyroku) oraz odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu w postępowaniu odwoławczym (pkt IV wyroku).

Od powyższego wyroku skargę kasacyjną wniósł powód, który zaskarżył go w części dotyczącej punktów: I ppkt 2, II i III, wskazując kwotę 50.725 zł jako wartość przedmiotu zaskarżenia. Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd Okręgowy jako sąd pierwszej instancji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu jako sądowi drugiej instancji.

Pozwany w pisemnej odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł w pierwszej kolejności o jej odrzucenie jako niedopuszczalnej.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

W punkcie II zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy odrzucił apelację powoda w części dotyczącej odszkodowania powyżej kwoty 4.456 zł. Jak wynika z uzasadnienia Sądów obu instancji, powód dochodził odszkodowania w kwocie 21.181 zł. Oznacza to, że odrzucenie apelacji dotyczyło roszczenia o zapłatę odszkodowania w części dotyczącej kwoty 16.725 zł. Orzeczenie sądu drugiej instancji, w przedmiocie odrzucenia apelacji, mimo że zawarte w wyroku jest

postanowieniem, od którego, zgodnie z art. 398¹ § 1 k.p.c., nie przysługiwało prawo wniesienia skargi kasacyjnej. Uzasadniało to odrzucenie skargi kasacyjnej w części dotyczącej rozstrzygnięcia zawartego w punkcie II wyroku Sądu Okręgowego. Tylko więc ubocznie należy zauważyć, iż postanowienie ujęte w punkcie II zaskarżonego wyroku, zgodnie z art. 394¹ § 2 k.p.c., jako kończące postępowanie w sprawie mogłoby podlegać zaskarżeniu zażaleniem do Sądu Najwyższego „w sprawach, w których przysługuje skarga kasacyjna”. Oznacza to, że zażalenie na to postanowienie przysługiwałoby wówczas, gdyby przedmiotem odrzucenia była apelacja w części obejmującej roszczenie, w odniesieniu do którego w razie wydania wyroku, postanowienia umarzającego postępowanie lub postanowienia odrzucającego pozew przysługiwałaby skarga kasacyjna. Ze względu na to, że przedmiotem odrzucenia była apelacja w zakresie obejmującym roszczenie majątkowe w kwocie 16.725 zł, nie przysługiwałaby skarga kasacyjna od tego rozstrzygnięcia ze względu na próg przewidziany w art. 398² § 1 k.p.c.

Skarga kasacyjna była także niedopuszczalna w pozostałej części. W skardze kasacyjnej podniesiono zarzut, iż Sądy obu instancji nie orzekły o wszystkich roszczeniach zgłoszonych w toku postępowania przez powoda. Odnośnie do powyższego zarzutu zawartego w skardze kasacyjnej wskazać należy, iż nie istnieje możliwość wniesienia środka odwoławczego, w tym skargi kasacyjnej, od nieistniejącego orzeczenia. Z tej przyczyny, skarga kasacyjna, jeżeli zmierzałaby do zakwestionowania braku określonego rozstrzygnięcia w zaskarżonym orzeczeniu, podlegałaby w tej części odrzuceniu. W przypadku pominięcia przez sąd drugiej instancji (a wcześniej przez sąd pierwszej instancji) określonego rozstrzygnięcia dotyczącego zgłoszonego przez powoda żądania właściwym i jedynym sposobem sanowania tego uchybienia jest zgłoszenie przez stronę wniosku o uzupełnienie wyroku (art. 351 k.p.c.).

Skargą kasacyjną został zaskarżony wyrok w części obejmującej rozstrzygnięcia zawarte w punktach: I pkt 2, obejmujący oddalenie powództwa o odszkodowanie w kwocie 4.456 zł, oraz III oddalającym apelację pozwanej oraz powoda w pozostałym zakresie. Powodowi ze względu na brak tzw. *gravamen*, tj. pokrzywdzenia treścią orzeczenia wynikającego z różnicy między zgłoszonym przez stronę żądaniem, a końcowym rozstrzygnięciem (por. orzeczenia Sądu

Najwyższego z dnia 16 grudnia 1971 r., III CZP 79/71, OSNC 1972, nr 6, poz. 101 oraz dnia 8 kwietnia 1997 r., I CKN 57/97, OSNC 1997, nr 11, poz. 66) nie przysługiwała możliwość zaskarżenia skargą kasacyjną orzeczenia Sądu drugiej instancji w części oddalającej apelację pozwanej w pozostałym zakresie. Skarga kasacyjna w tej części jako niedopuszczalna podlegała więc odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 sierpnia 1997 r., I CKN 207/97, Legalis oraz z dnia 5 września 1997 r., III CKN 152/97, Lex Polonica nr 1627891, z dnia 4 kwietnia 2012 r., I CSK 326/11, Lex nr 1214532). Natomiast oddalenie apelacji powoda w pozostałym zakresie dotyczyło jedynie rozstrzygnięcia oddalającego żądanie powoda nakazania przesunięcia hałd węgla oraz jego przeładunku i sortowania do pomieszczeń zamkniętych, ewentualnie usunięcia składowanych na nieruchomości pozwanej hałd węgla, oraz nakazania ograniczenia liczby zbiorników z gazem LPG oraz przesunięcia ich, jak również przesunięcia stanowisk do przeładunku i napełnienia butli z gazem. Wyżej przedstawione żądania powoda opierały się na podstawie art. 222 § 2 w zw. z art. 144 k.c. Charakter żądań wynikających z tej podstawy prawnej, tj. czy mają one charakter majątkowy czy niemajątkowy, nie jest ujmowany jednolicie w orzecznictwie Sądu Najwyższego. W postanowieniach: z dnia 19 grudnia 2002 r., V CZ 162/02 (OSNC 2004, nr 2, poz. 31) oraz z dnia 13 listopada 2003 r., IV CK 306/03 (Lex nr 487524) przyjęto, że sprawa wywołana roszczeniem związanym z sąsiedztwem nieruchomości i wzajemnym ich oddziaływaniem w postaci immisji ma charakter sprawy majątkowej. W innych orzeczeniach (por. postanowienia: z dnia 10 kwietnia 2002 r., IV CZ 29/02, OSP 2003, nr 4, poz. 52 oraz z dnia 27 marca 2008 r., II CZ 4/08, Lex nr 627218) Sąd Najwyższy wypowiedział się za niemajątkowym charakterem sprawy obejmującego tego rodzaju roszczenia. W szczególności w postanowieniu z dnia 27 marca 2008 r., II CZ 4/08 (powołanym przez Sąd Okręgowy) Sąd Najwyższy wskazał, że o majątkowym charakterze sprawy decyduje ściśle powiązanie zasadniczego przedmiotu rozstrzygnięcia z mieniem wyrażające się w bezpośrednim wpływie rozstrzygnięcia na stan i bezpieczeństwo mienia. Jeżeli rozstrzygnięcie ma oddziaływać bezpośrednio na sferę dóbr osobistych powoda, a tylko pośrednio na sferę ekonomiczną, sprawa ma charakter niemajątkowy. Rozstrzygając

o charakterze dochodzonego roszczenia na podstawie art. 222 § 2 w zw. z art. 144 k.c., należy mieć na uwadze przede wszystkim stanowisko samego powoda, co do tego do ochrony jakiego rodzaju dóbr - majątkowych, czy niemajątkowych – ma zmierzać wniesione powództwo. Uwzględniając powyższe kryteria rozróżnienia charakteru sprawy obejmującej roszczenia związane z oddziaływaniem nieruchomości sąsiedniej wskazane w orzecznictwie Sądu Najwyższego, należy podnieść, że powód na etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji nie kwestionował, że w tym zakresie powództwo ma charakter majątkowy, określając wartość przedmiotu sporu obejmującą te żądania na kwotę 1 zł (k. 13). Istotne jest także stanowisko powoda zawarte w jego piśmie procesowym z dnia 6 lutego 2012 r. (k. 917), stanowiącym załącznik do rozprawy przez Sądem Okręgowym z dnia 2 lutego 2012 r., w którym jednoznacznie stwierdził, że jego roszczenia mają charakter majątkowy, powołując się na orzeczenia Sądu Najwyższego nie wykluczające takiego charakteru żądań opartych na podstawie art. 222 § 2 w zw. z art. 144 k.c. Powód wyjaśnił przy tym, że jego powództwo zmierza przede wszystkim do zapewnienia bezpieczeństwa jego mienia, którego zagrożenie powoduje obniżenie jego wartości. Uwzględniając więc stanowisko samego powoda wyrażane w toku całego postępowania zakończonego orzeczeniem zaskarżonym skargą kasacyjną, należy przyjąć, że przedmiotem zaskarżenia w punkcie III wyroku Sądu Okręgowym, w części obejmującej oddalenie apelacji powoda, było roszczenie majątkowe o wartości przedmiotu zaskarżenia w kwocie 1 zł. W konsekwencji ogólna wartość przedmiotu zaskarżenia w zakresie, w którym skarga kasacyjna nie podlegała odrzuceniu z innych, wcześniej wskazanych przyczyn, wynosiła kwotę 4.457 zł (sumę kwot: 4.456 zł oraz 1 zł). Skarga kasacyjna w części obejmującej to rozstrzygnięcie nie była więc dopuszczalna ze względu na zbyt niską wartość przedmiotu zaskarżenia przewidzianą dla roszczeń majątkowych w art. 398² § 1 k.p.c. i z tej przyczyny podlegała odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c.

Przedmiotem zaskarżenia skargą kasacyjną nie było rozstrzygnięcie dotyczące roszczenia o zapłatę przez pozwanego pieniężnego zadośćuczynienia w kwocie 50.000 zł. Powództwo w tej części zostało uwzględnione przez Sąd pierwszej instancji w całości (w punkcie I wyroku), wobec czego nie było objęte

apelacją powoda, lecz apelacją pozwanej, która została w części uwzględniona (odnośnie do kwoty 35.000 zł) wskutek czego Sąd Okręgowy obniżył do kwoty 15.000 zł wartość uwzględnionego roszczenia z tego tytułu (pkt I ppkt 1 wyroku Sądu Okręgowego). W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona pozwana podniosła, że powód nie zaskarżył tego rozstrzygnięcia. Orzeczenie zawarte w punkcie I ppkt 1 wyroku Sądu drugiej instancji nie zawiera jednak oddalenia powództwa o zapłatę pieniężnego zadośćuczynienia w pozostałej, nieuwzględnionej przez Sąd Okręgowy, części, tj. co do kwoty 35.000 zł. Nawiązując do wcześniejszych wywodów, jeżeli powód zaskarżyłby to rozstrzygnięcie, to skarga kasacyjna w tym zakresie, ze względu na brak po stronie powoda *gravamen*, podlegałaby odrzuceniu jako niedopuszczalna, gdyż dotyczyłaby rozstrzygnięcia korzystnego dla powoda. Przedmiotem zaskarżenia byłaby bowiem kwota 15.000 zł uwzględnionego roszczenia, nie zaś kwota 35.000 zł stanowiąca różnicę pomiędzy zgłoszonym przez powoda a uwzględnionym przez Sąd drugiej instancji roszczeniem z tytułu pieniężnego zadośćuczynienia. Co do tej części roszczenia zgłoszonego przez powoda brak bowiem rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji, który obniżając wartość uwzględnionego powództwa z tytułu zadośćuczynienia, pominął oddalenie powództwa w pozostałym nieuwzględnionym przez siebie zakresie, ewentualnie nie zmienił rozstrzygnięcia zawartego w punkcie IV wyroku Sądu pierwszej instancji (zawierającego oddalenie powództwa co do ściśle wymienionych w nim roszczeń) przez objęcie nim także oddalenia powództwa w części nieuwzględnionego, odnośnie do kwoty 35.000 zł, żądania o zapłatę pieniężnego zadośćuczynienia. Powyższe uchybienie procesowe Sądu Okręgowego mogło być sanowane jedynie poprzez zgłoszone wniosku o uzupełnienie wyroku tego Sądu. Kwota 35.000 zł, tj. wartość nieuwzględnionej części roszczenia o zapłatę pieniężnego zadośćuczynienia, co do którego Sąd drugiej instancji pominął wydanie orzeczenia o oddaleniu w tej części powództwa, nie mogła więc podlegać zaliczeniu do wartości przedmiotu zaskarżenia na etapie postępowania kasacyjnego. Nawet więc gdyby, wbrew wyrażonemu wcześniej stanowisku, oraz dominującemu stanowisku judykatury, uznać, że rozstrzygnięcie w przedmiocie żądania zapłaty pieniężnego zadośćuczynienia, nie ma charakteru majątkowego, to nieuwzględnienie żądania powoda dotyczącego zapłaty przez

pozwana pieniądze zadośćuczynienia w kwocie 35.000 zł nie mogło - ze względu na brak substratu zaskarżenia – zostać zaskarżone skargą kasacyjną.

O kosztach postępowania, na wniosek pozwanej zawarty w pisemnej odpowiedzi na skargę kasacyjną, orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3, art. 99 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. oraz przepisów § 12 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 5 (przy uwzględnieniu także wartości zaskarżenia dotyczącego punktu II wyroku) i § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).